

PREDGOVOR

Kada nas kolege iz drugih disciplina upitaju za što smo se specijalizirali, često su iznenađeni kada odgovorimo za političku psihologiju. „Što je to?“ i „Nisam znao da takvo što postoji“, komentari su koje često čujemo. Ovo se događa u prvom redu stoga što politička psihologija nije tradicionalno područje društvenih znanosti, nego interdisciplinarno područje u kojem se psihološkim načelima pokušava objasniti političko ponašanje. Područje je toliko interdisciplinarno da naziv „politička psihologija“ zavarava, jer ono uključuje znanstvenike koji se bave i političkim znanostima i psihologijom, ali i sociologijom, javnom administracijom, kaznenim pravom, antropologijom i brojnim drugim područjima. Također, poput brojnih područja u društvenim znanostima, politička psihologija upotrebljava različite metode, od eksperimenata, preko anketa, do kvalitativnih studija slučajeva i drugih. A ako naše kolege iz drugih disciplina nisu čuli za političku psihologiju, uskoro će čuti. Politička psihologija važno je područje znanstvenih istraživanja, studenti je smatraju zadivljujućom i često problematičnom, budući da su izloženi vrlo šokantnim primjerima političkog nasilja, a političari bi nesumnjivo uvelike profitirali boljim razumijevanjem političke psihologije. Razumijevanje psiholoških uzroka političkog ponašanja ključno je ako želimo utjecati na obrasce ponašanja koji štete ljudskosti i promicati obrasce ponašanja koji koriste ljudskosti.

Kako se područje političke psihologije razvijalo, razvijala se i potreba za obuhvatnim udžbenikom koji objedinjuje brojne smjerove istraživanja u političkoj psihologiji. Ova je knjiga rezultat frustracije autora, koja je izazvana predavanjem na kolegijima iz političke psihologije bez ovakve knjige. Umjesto da studenti kupuju udžbenike iz psihologije, u kojima će pročitati samo jedan dio, te veći broj knjiga u kojima se opisuje političko ponašanje bez psihološkog objašnjenja ovog ponašanja, odlučili smo napisati tekst koji objedinjuje ove discipline. Dakle, predstavljamo psihologiju koja se odnosi na *političku* psihologiju i objašnjavamo oblike političkog ponašanja političkim psihološkim pojmovima u jednoj knjizi. Čitatelja uvodimo u širok raspon teorija političke psihologije i prikazujemo brojne slučajeve političkog djelovanja kako bismo oslikali ponašanje. Kako bi razumjeli gradivo u ovoj knjizi, čitateljima nije potrebno prethodno znanje psihologije ili političkih znanosti. Međutim, budući da znamo da naš uvod može potaknuti želju za daljnjim istraživanjem, uključujemo i preporučenu literaturu: brojne izvrsne knjige i članke koji sadrže opsežna i detaljna istraživanja političkih ponašanja s kojima se upoznajemo u ovoj knjizi.

Jednom kada smo se upustili u ovaj projekt, brzo smo otkrili da je područje političke psihologije mnogo šire nego što oni od nas koji predaju i provode istraživanja u ovom području pretpostavljaju. Proteže se od ponašanja glasača do nuklearnog zastrašivanja, od rasne politike do politike genocida. Na stranicama koje slijede prikazani su brojni obrasci ponašanja koja istražuju politički psiholozi, uključujući vodstvo, grupno ponašanje, glasovanje, rasu, etnicitet, nacionalizam, političke ekstremiste, genocid te rat i zastrašivanje. Budući da je politička psihologija ovako široka, mnogi od nas koji predajemo na kolegijima obično se držimo samo dijelova političke psihologije koji su nam poznati. Kao posljedica toga, drugi cilj ove knjige je edukacija edukatora, olakšavanjem pristupa područjima političke psihologije s kojima nismo

upoznati. Primjerice, stručnjaci za glasačko ponašanje možda ne znaju mnogo o genocidu, ali ovdje su obuhvaćene obje teme te će upotreba ove knjige kao početnog udžbenika omogućiti onima koji predaju političku psihologiju da prošire sadržaj svojih kolegija. Studenti će pak spoznati međusobnu povezanost brojnih obrazaca ponašanja koji na prvi pogled djeluju odvojeno. Primjerice, naučit će da isti građani koji koriste svoja politička prava u demokraciji, posjećujući na dan izbora glasačka mjesta, u određenim okolnostima podržavaju autoritarnu diktaturu koja zabranjuje političko natjecanje i muči oporbu. Povezano s tim, uključujemo primjere političkog ponašanja diljem svijeta, kako bi studenti uvidjeli da su ovi obrasci ponašanja univerzalni – nisu ograničeni samo na ljude koji žive u određenoj kulturi ili u određenom političkom sustavu.

Uvod u političku psihologiju namijenjen je za dodiplomske i poslijediplomske kolegije iz političke psihologije, ali moguće ga je koristiti i u druge svrhe. Čitatelje uvodimo u brojne različite metode istraživanja; dakle, koristan je istraživačima izvan predavaonice. Knjiga sadrži i gradivo koje može biti zanimljivo političarima. Predstavlja rezultate istraživanja na popularan način te političari mogu biti prilično iznenađeni kada otkriju u kojoj mjeri percepcija, ličnost i grupna dinamika utječu na političku scenu. Suprotno učestaloj pretpostavci da je ponašanje određeno osobnim interesima, ova knjiga ponavljano pokazuje kako psihološki čimbenici u različitim kontekstima utječu na naše ponašanje i ponašanje drugih, iako to rijetko prepoznamo u trenutku kada se ponašanje događa.

Ova knjiga na mnogo načina uznemiruje, jer opisuje neke od najtužnijih događaja u ljudskoj povijesti i neke od najstrašnijih stvari koje ljudi jedni drugima čine iz političkih razloga. Međutim, knjiga predstavlja brojna otkrića o tome kako spriječiti sukob, kako razriješiti sukob i kako se oporaviti od njega. Nadamo se da će nakon čitanja ove knjige čitatelj početi shvaćati neizmjernu složenost ljudskog ponašanja i spoznati važnost razumijevanja značajne uloge političke psihologije u poboljšanju stanja u svijetu.

Sadržaj

Knjiga započinje uvodnim poglavljem u kojem se raspravlja o tome što je politička psihologija i iznosi se dio njezine povijesti te metodološka pitanja. U uvodu se iznosi i prikaz „Političkog bića“, opis generičke političke osobe koji prikazuje um i srce ljudi u političkom okruženju. Sastavnice našeg mišljenja i osjećaja – ličnost, socijalni identitet, vrijednosti, stavovi, emocije i spoznajni procesi – smještaju se u slojeve uma, pri čemu je ličnost u središtu, socijalni identitet i vrijednosti u sljedećem sloju, a stavovi, spoznajni procesi i emocije najbliže površini. Političko biće prikazano je i u svom političkom okruženju, s vlastitim i vanjskim grupama, prikazujući važnost psihologije grupa i percepcije političke oporbe. Političko biće pojavljuje se u knjizi od poglavlja do poglavlja. Važne sastavnice Političkog bića i njegova okruženja istaknute su na početku svakog poglavlja, kako bi čitatelj započeo svako poglavlje s podsjetnikom na psihologijske teorije i pojmove koji će se upotrebljavati na stranicama koje slijede.

U drugom, trećem i četvrtom poglavlju čitatelja se uvodi u središnje psihologijske teorije koje se upotrebljavaju u političkoj psihologiji, kao i u neke od najistaknutijih pristupa koji se upotrebljavaju u ovom području. Time je studentima, koji nemaju mnogo prethodnog znanja iz psihologije, omogućen intenzivan uvod u psihologijske pojmove i teorije koji se upotrebljavaju u političkoj psihologiji. Studentima koji su slabo upoznati s politikom i političkim znanostima pružen je uvod u važne političke pojmove. U prva četiri poglavlja knjige svim je studentima, neovisno o prethodnoj naobrazbi, pružen sažet uvod u središnje pristupe političke psihologije. Ovi se pristupi potom opetovano pojavljuju u poglavljima koja slijede, u kojima

se detaljnije obrađuju obrasci ponašanja u različitim kontekstima. Osim toga, na prikladnim se mjestima uvode ostali pristupi koji nisu prikazani u uvodnim teorijskim poglavljima. U drugom poglavlju raspravlja se o teorijama i pristupima utemeljenima na ličnosti, treće poglavlje obrađuje spoznajne procese, stavove, identitet i emocije, a četvrto poglavlje prikazuje psihologiju grupe u politici. Nakon četvrtog poglavlja, knjiga se okreće obrascima ponašanja. U petom se poglavlju bavimo vodstvom, preciznije predsjedničkim vodstvom na području unutarnje i vanjske politike. U šestom poglavlju bavimo se političkom psihologijom i političkim ponašanjem prosječnog građanina SAD-a, uz neke usporedbe s Velikom Britanijom. Poglavlje se bavi raspravama o strukturi i funkcijama stavova, time kako ljudi obrađuju informacije i odlučuju za koga će glasovati, utjecajem medija na političke stavove te važnim pitanjima političke tolerancije.

U sedmom, osmom i devetom poglavlju redom se oslanjamo na psihologijske nalaze u istraživanjima socijalnog identiteta, spoznajnih procesa, grupne dinamike i emocija u proučavanju rase i etniciteta, nacionalizma i političkog ekstremizma. U sedmom se poglavlju bavimo rasama u Sjedinjenim Državama, Brazilu i Južnoj Africi, a potom proučavamo etničke odnose i sukobe u nekoliko država diljem svijeta, uključujući Nigeriju, Bosnu i Gvatemalu. U osmom poglavlju proučava se utjecaj nacionalizma na ponašanje građana i vođa u području unutarnje i vanjske politike. Primjeri koji su upotrijebljeni kako bi se dočarao utjecaj nacionalizma na unutarnju politiku uključuju sukobe u Sjevernoj Irskoj, Jugoslaviji, na Kosovu, Cipru, Čečeniji, Kurde u Turskoj i ujedinjenje Njemačke. U ovom poglavlju dočaran je utjecaj političke psihologije nacionalizma na vanjskopolitičko ponašanje primjerima Drugog svjetskog rata i američkog rata protiv droge. U devetom poglavlju proučava se ponašanje koje se obično smatra ekstremnim s obzirom na motivaciju, namjeravane ishode i stupanj nasilja. U ovo su poglavlje uključeni i političko-psihološki uzroci bjelačkih rasističkih organizacija, terorizma, represije i mučenja poticanih od države te genocida. Pored toga, u sedmom, osmom i devetom poglavlju uključena je rasprava o sprečavanju sukoba i njihovom razrješenju gdje je to prikladno. Posljednje, deseto poglavlje, proučava političku psihologiju nuklearnog zastrašivanja i konvencionalnog ratovanja.

Pomagala za učenje

U knjizi je ponuđen niz pomagala za učenje. Ona uključuju popis ključnih pojmova na kraju svakog poglavlja i rječnik na kraju knjige. Politička psihologija studentima predstavlja novi vokabular: popis ključnih pojmova i rječnik pomažu im u učenju i usvajanju ovog novog vokabulara. Ključni pojmovi na kraju poglavlja upozoravaju studente na ono što su trebali naučiti. Rječnik pruža brzu referencu da se podsjetite na značenje ovih pojmova. Slično tome, na kraju svakog poglavlja uključen je popis teorija, pojmova i primjera prikazanih u poglavlju, kako bi se studentima pomoglo da sažmu i povežu gradivo tog poglavlja. Sažetak je osmišljen kako bi se studentima pomoglo da organiziraju svoje učenje. On također studentima pruža pomagalo da procjene jesu li naučili najvažnije točke i pojmove u svakom poglavlju. Studenti često imaju poteškoća s raspoznavanjem „stabla od šume“, odnosno spajaju pojmove i primjere ili se usmjeravaju na primjere na štetu središnjih pojmova. Sažetak studentima govori koji su pojmovi i teorije povezani s kojim primjerima. Primjerice, u trećem i četvrtom poglavlju studenti se upoznaju s teorijom socijalnog identiteta i teorijama međugrupnih sukoba. U sedmom poglavlju ponovno se osvrćemo na ove teorije u kontekstu rasnih i etničkih sukoba u Sjedinjenim Državama, Brazilu, Južnoj Africi, Nigeriji, Bosni i Gvatemali. Sažetak sedmog poglavlja otvoreno povezuje važne teorije sa svakim primjerom. Ovo će studentima pomoći u pripremi za ispit. Svako poglavlje sadrži tekstne okvire sa zanimljivim temama za raspravu u

učionici. Tekstni okviri osvrću se na suvremene i povijesne događaje koji odražavaju utjecaj političke psihologije na ponašanje. Primjeri uključuju gradske ulične bande u Sjedinjenim Državama, rasne nemire u Tulsi 1921. godine, nevolje kurdskog tinejdžera u Turskoj zbog govorenja na materinjem jeziku, svađe u Sjevernoj Irskoj oko prava na demonstracije te stav predsjednika Južne Afrike Mbeckija o AIDS-u. Brojni drugi tekstni okviri poput ovih sadrže teme za raspravu koje studentima pomažu da uvide izravnu povezanost između svijeta koji ih okružuje i političke psihologije koju uče. Ostali tekstni okviri, poput onih koji se odnose na eksperimentiranje, analizu sadržaja i skale koje se primjenjuju u istraživanjima, pružaju studentima uvid u to kako se provode istraživanja u političkoj psihologiji. Još jedno pomagalo za učenje u *Uvodu u političku psihologiju* su brojne tablice i slikovni prikazi koji sažimlju raspravu u tekstu, pružajući na taj način studentima priliku za brzi pregled i ponavljanje gradiva. Tablice i slike pružaju i primjere nalaza istraživanja koja studenti smatraju zanimljivima za raspravu i debatu. Primjerice, u tablici u poglavlju o vodstvu (peto poglavlje), predsjednici su razvrstani prema stilovima upravljanja. Moguće je raspravljati i o prethodnom razvrstavanju i proučavati suvremene vođe te se studenti okušavaju u političko-psihološkoj analizi. Svako poglavlje sadrži i popis preporučene literature za one koji su zainteresirani za daljnja istraživanja u određenom području. Ovo je korisno za studente koji pišu seminar i one koji žele proširiti svoje znanje političke psihologije i ponašanja povezanih s njom.

Zahvale

Projekt je postao znatno složeniji nego što smo očekivali kada smo ga započeli. Putem smo se okoristili komentarima, uvidima i idejama velikog broja kolega i studenata. Među njima su Isabel Beck, Libia Billordo, Marilyn Brewer, Miguel Cortes, Stephen Dyson, Bob Hanes, Peg Hermann, Rick Herrmann, Michael Infranco, Bob Jackson, Faith Lutze, Sarkis Mahdasian, Otto Marenin, Dick Moreland, Craig Parks, Claudia Reyes-Quilodran, Ann Rumble, Paul 't Hart i Michael Young. Željeli bismo zahvaliti i svojoj urednici Debi Riegert, koja je bila nevjerovatno strpljiva. Cynthia Avery, Diane Berger i Lisa Janowski pružile su nam neprocjenjivu podršku i pomoć na Washington State University. Naposljetku, cijenimo vrijedne prijedloge onih koji su pregledali rukopis, uključujući Richarda Herrmanna (Ohio State University), Leonie Huddy (SUNY, Stony Brook), Michaela Milburna (University of Massachusetts, Boston), Joshuu Rabinowitza (California State University, Northridge), Davida Searsa (UCLA) i Davida Wintera (University of Michigan).